

Fastställa tidpunkten för försäkringsfallet för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång

Försäkringskassans ställningstagande

Försäkringsfallet för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång är den tidpunkt när aktivitetsersättning vid förlängd skolgång första gången ska börja lämnas.

Av första stycket följer att Försäkringskassan

- inte ska fastställa ett nytt försäkringsfall när personen beviljas en ny period med aktivitetsersättning vid förlängd skolgång
- ska fastställa ett nytt försäkringsfall för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång om personen har fått avslag på en tidigare ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång på grund av att hen då inte bedömdes vara försäkrad
- ska fastställa ett försäkringsfall för förlängd skolgång även om ett försäkringsfall för sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga finns
- ska fastställa ett försäkringsfall för sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga även om ett försäkringsfall för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång finns.

Bakgrund och överväganden

33 kap. 8 § socialförsäkringsbalken (SFB)

En försäkrad som på grund av funktionshinder ännu inte har avslutat sin skolgång på grundskolenivå och gymnasial nivå vid ingången av juli det år då han eller hon fyller 19 år har rätt till aktivitetsersättning.

33 kap. 13 § SFB

En funktionshindrad som avses i 8 § får hel aktivitetsersättning oberoende av arbetsförmågans nedsättning.

33 kap. 20 § SFB

En funktionshindrad som avses i 8 § har rätt till aktivitetsersättning under den tid som skolgången varar.

Behovet av rättsligt ställningstagande

En grundläggande förutsättning för att en person ska ha rätt till aktivitetsersättning är att hen är försäkrad¹. Personen ska vara försäkrad både vid tidpunkten när ersättningen lämnas och vid tidpunkten för försäkringsfallet.²

Det är inte reglerat i författning hur tidpunkten för försäkringsfallet ska fastställas. Av förarbetena framgår att tidpunkten för försäkringsfallet är den tidpunkt då nedsättningen av arbetsförmågan nådde den grad och varaktighet som krävs för att ha rätt till aktivitetsersättning.³

När det gäller aktivitetsersättning vid förlängd skolgång ska dock ingen prövning av arbetsförmågan göras.⁴ Det framgår inte av lagtext eller av förarbetena hur försäkringsfallet ska fastställas i dessa ärenden. Det behövs därför ett rättsligt ställningstagande.

Försäkringsfallet är när centrala förutsättningar är uppfyllda

Tidpunkten för försäkringsfallet för aktivitetsersättning *vid nedsatt arbetsförmåga* definieras som tidpunkten när nedsättningen av arbetsförmågan har nått den grad och varaktighet som krävs för att ha rätt till ersättningen.⁵ Försäkringsfallet är alltså tidpunkten när de mest centrala förutsättningarna för rätten till ersättningen är uppfyllda.

De mest centrala förutsättningarna för rätten till aktivitetsersättning *vid förlängd skolgång* är

- att personen behöver förlängd studietid för att avsluta sin skolgång på grundskolenivå och gymnasienivå
- att behovet av förlängd studietid beror på funktionsnedsättning.⁶

Att det är just *behovet* av förlängd skolgång som är det centrala för rätten till ersättningen följer även av att personen har rätt till ersättningen så länge skolgången varar.⁷

Aktivitetsersättning vid förlängd skolgång är avsedd som ett rent försörjningsstöd för personen under den förlängda studietid som beror på funktionsnedsättningen.⁸ Det finns därmed en koppling mellan behovet av förlängd skolgång och behovet av försörjning under samma tid. Det är därför logiskt att fastställa tidpunkten för försäkringsfallet till tidpunkten när ersättningen börjar lämnas.

---

¹ Se 4 kap. 3 § socialförsäkringsbalken (SFB).

² 33 kap. 5 § SFB. Kravet på försäkringstillhörighet vid försäkringsfallet gäller dock inte om försäkringsfallet har inträffat före ingången av det år då den försäkrade fyllde 18 år.

³ Prop. 2000/01:96 s. 76

⁴ Prop. 2000/01:96, s. 82 ff.

⁵ Prop. 2000/01:96 s. 76

⁶ Jämför 33 kap. 8 § SFB

⁷ Jämför 33 kap. 20 § SFB

⁸ Prop. 2000/01:96 s. 84

Det är inte rimligt att i stället fastställa tidpunkten för försäkringsfallet utifrån vilken funktionsnedsättning som har orsakat den förlängda skolgången. Det beror på att rätten till ersättning är kopplad till när personen väljer att fortsätta studera och inte till någon specifik funktionsnedsättning. Försäkringskassan behöver inte heller alltid få information om *vilken* funktionsnedsättning personen har eller har haft för att kunna konstatera att hen har rätt till ersättning. Det är tillräckligt att hen har eller har haft en funktionsnedsättning och att det finns ett direkt samband mellan funktionsnedsättningen och behovet av förlängd skolgång (jämför HFD 2013 ref. 38).⁹

Även om personen gör uppehåll i sina studier och sedan återupptar dem behöver hen fortfarande förlängd studietid på grund av funktionsnedsättning. Det är därför logiskt att fastställa tidpunkten för försäkringsfallet till tidpunkten när ersättningen *första gången börjar lämnas*.

När ska det fastställas ett nytt försäkringsfall?

Ett nytt försäkringsfall bör fastställas för *personer som tidigare fått avslag på ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång på grund av att hen inte var försäkrad*. Detta eftersom ersättningen aldrig började lämnas. Om det tidigare försäkringsfallet skulle kvarstå, så skulle en person som valt att ansöka tidigare hamna i ett sämre läge än en person som inte gjort det, om förutsättningarna i övrigt är lika.

Det är oklart hur Försäkringskassan ska hantera en ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång när personen redan har ett försäkringsfall för sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga. Hen kan antingen tidigare ha beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga eller fått avslag på ansökan om sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga för att hen inte var försäkrad vid försäkringsfallet.

Utifrån resonemanget ovan är tidpunkten för försäkringsfallet kopplad till när de mest centrala förutsättningarna för rätten till ersättning är uppfyllda. Även om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång och aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga är samma förmån, så är ersättningarna så olika när det gäller de mest centrala förutsättningarna att de i det här sammanhanget bör behandlas som olika förmåner. Det tidigare fastställda försäkringsfallet bör därför inte antas gälla även för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång.

Ett nytt försäkringsfall bör därför fastställas även för *personer som redan har ett försäkringsfall för sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga*. Det gäller både personer som har beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga och personer som har fått avslag på sin ansökan för att hen inte var försäkrad vid försäkringsfallet. Detta innebär att försäkringsfallet fastställs på samma sätt för alla som ansöker om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång, oavsett om rätten till ersättning vid nedsatt arbetsförmåga har prövats tidigare eller inte.

---

⁹ Jämför även 3 § förordningen (2002:986) om sjukersättning och aktivitetsersättning och 2 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 2002:36) om sjukersättning och aktivitetsersättning.

Ett försäkringsfall som fastställts för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång ska inte anses gälla för sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga.

Det ska därför fastställas en ny tidpunkt för försäkringsfallet *när personen ansöker om sjukersättning eller aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga efter en period med aktivitetsersättning vid förlängd skolgång*. Skälet till det är att först då prövas arbetsförmågans nedsättning. En ny tidpunkt för försäkringsfallet ska dock inte fastställas om det sedan tidigare finns ett försäkringsfall för sjukersättning eller aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga och detta försäkringsfall fortfarande ska anses gälla.

När ska det *inte* fastställas ett nytt försäkringsfall?

Ett nytt försäkringsfall bör inte fastställas om personen ska beviljas en *ny period av aktivitetsersättning vid förlängd skolgång*.

Detta bör gälla även om personen får en ny funktionsnedsättning efter den tidpunkt när ersättningen första gången började lämnas och skolgången därför förlängs ytterligare. Det beror på att hen fortfarande behöver förlängd studietid, men tidsomfattningen har ändrats.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

33 kap. 5, 8, 13 och 20 § SFB
Prop. 2000/01:96
HFD 2013 ref. 38

Försäkringskassan

Marie Axelsson
Beslutsfattare

Ulrica Svedell
Föredragande